

REZULTATI ISTRAŽIVANJA O
UTJECAJU PANDEMIJE COVID-19
NA MLADE AKTIVISTKINJE I
AKTIVISTE

Institut za
razvoj mladih KULT

FONDACIJA
Mozaik

Sadržaj:

1. Uvod i metodologija	2
2. Utjecaj pandemije na radni i/ili obrazovni status mladih	3
3. Zabrinutost i strahovi povezani sa pandemijom.....	5
4. Volonterske aktivnosti mladih u vrijeme pandemije	7
5. Zaključak.....	8
6. Preporuke	9
7. Nedostaci istraživanja	9

REZULTATI ISTRAŽIVANJA – UTJECAJ PANDEMIJE COVID-19 NA MLADE AKTIVISTKINJE I AKTIVISTE

1. Uvod i metodologija

S obzirom na to da su mladi u fokusu rada Fondacije Mozaik i Instituta za razvoj mladih KULT, ove dvije organizacije uvidjele su potrebu za istraživanjem utjecaja pandemije COVID-19 (u daljem tekstu: pandemija) na mlade ljude. Stoga su Fondacija Mozaik i Institut za razvoj mladih KULT zajedno kreirali anketu sa namjerom dobivanja uvida u to kako se mladi nose sa novonastalom situacijom, do koje mjere i kako je pandemija djelovala na radni i/ili obrazovni status mladih, šta su to bile najveće brige mladih u doba pandemije te da li postoje određene akcije koje se mogu poduzeti kako bi se mladima pružila adekvatna podrška.

Poštujući preporuke nadležnih institucija o prevenciji širenja virusa, anketiranje mladih provedeno je online. Ispitanici/e su bili mladi u dobi od 15 do 35 godina, a anketiranje je provedeno u periodu od 13. do 24. maja 2020. godine. Kako bi se osiguralo da anketu zaista i popune mladi ljudi, anketa nije dijeljena javno putem društvenih mreža ili web-portala nego je vršena direktna distribucija ankete do mladih osoba čije kontaktne podatke organizacije imaju u svojim bazama podataka.

Na ovaj način prikupljeno je 290 odgovora mladih iz cijele Bosne i Hercegovine. U uzorku je veći broj mladih koji su na neki način bili uključeni u programe Fondacije Mozaik i/ili Instituta za razvoj mladih KULT (56,2%), dok je mladih koji prethodno nisu imali priliku učestvovati u nekim od programa Fondacije Mozaik ili Instituta za razvoj mladih KULT 43,8%. Stoga je opravdano za pretpostaviti da se u većoj mjeri radi o mladima koji su društveno aktivni. Također, u uzorku je veći broj žena nego muškaraca te se podaci u nastavku analize nisu dalje raščlanjivali po ovoj demografskoj karakteristici.

Struktura uzorka:

žene: 67,2%;
muškarci: 32,4%;
ne žele odgovoriti: 0,3%.

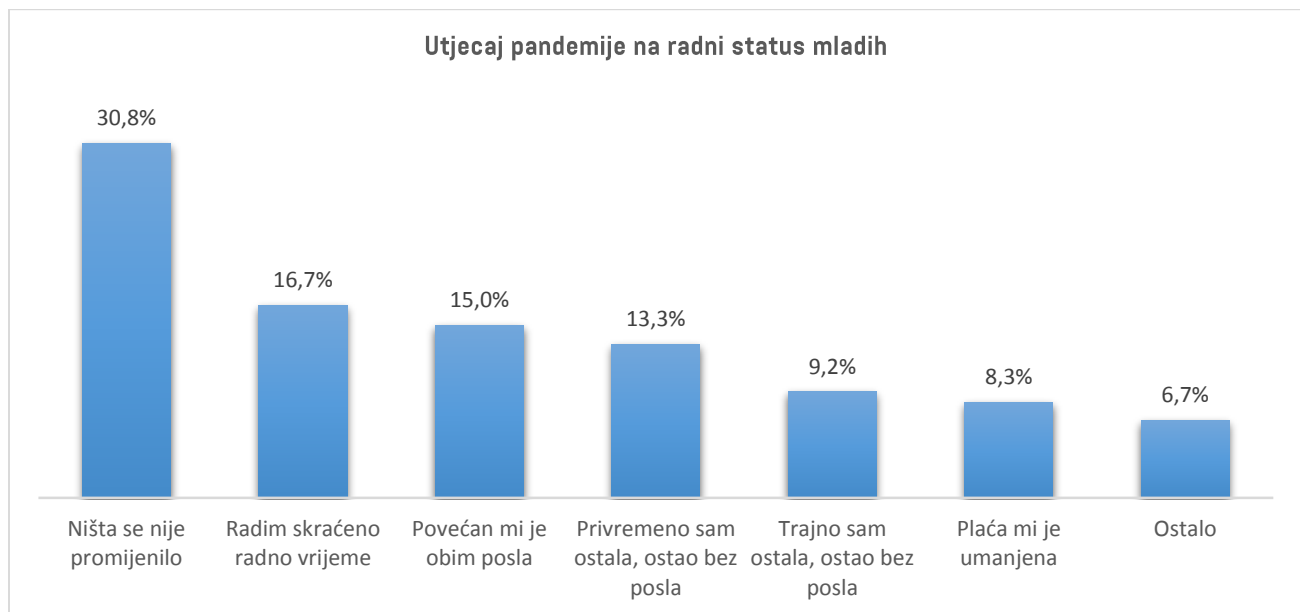
Radni ili obrazovni status	Posljednji završeni stepen obrazovanja	Trenutni status
Zaposleni bez bilo kakvog ugovora: 3,4% Zaposleni na ugovor o djelu: 7,9% Zaposleni na ugovor o radu: 30% Ništa od navedenog: 11% Pohađali fakultet: 28,3% Pohađali srednju školu: 19,3%	Završen doktorat: 0,3% Završen fakultet: 29,7% Završen magisterij: 11,7% Završena srednja škola: 49,3% Završena osnovna škola: 9%	I školujem se i zaposlen/a sam: 13,1% Nezaposlen/a sam i ne tražim posao: 1% Nezaposlen/a sam i tražim posao: 14,1% Školujem se: 40,3% Zaposlen/a sam: 29,3% Ne želim odgovoriti: 15,2%

2. Utjecaj pandemije na radni i/ili obrazovni status mladih

Zbog situacije izazvane pandemijom više od 22% mladih trajno ili privremeno je ostalo bez posla. Dodamo li tome oko 8% mladih kojima je plaća umanjena, opravdano je zaključiti kako je pandemija imala negativan učinak na radni status značajnog broja mladih ljudi.

Od 120 ispitanih, koliko ih je bilo u određenom radnom odnosu, njih 30,8% izjavljuje kako se zbog pandemije ništa nije promijenilo što se tiče njihovog radnog statusa. Oko 8,3% ih navodi kako im je plaća umanjena, a 15% navodi kako im je obim posla povećan. Oko 13,3% mladih privremeno je ostalo bez posla, a 9,2% je bez posla ostalo trajno. Oko 16,7% mladih radilo je skraćeno radno vrijeme zbog pandemije.

Grafikon 1. Utjecaj pandemije na radni status mladih

Izvor: Fondacija Mozaik i Institut za razvoj mladih KULT

Primjetno je da su osobe koje su prije pandemije radile bez bilo kakvog ugovora najčešće izjavljivale da su trajno ostale bez posla u čak 40% slučajeva, a 20% je onih koji su bez posla ostali privremeno. Bitno je napomenuti da su apsolutne brojke male i da se ne može zaključivati o nekim pojavama u populaciji. Trebalo bi se fokusirati na evidentirane tendencije i dublje istražiti navedeno. Naravno, sa pretpostavkom da su mladi koji rade bez ugovora najranjivija kategorija po ovom pitanju.

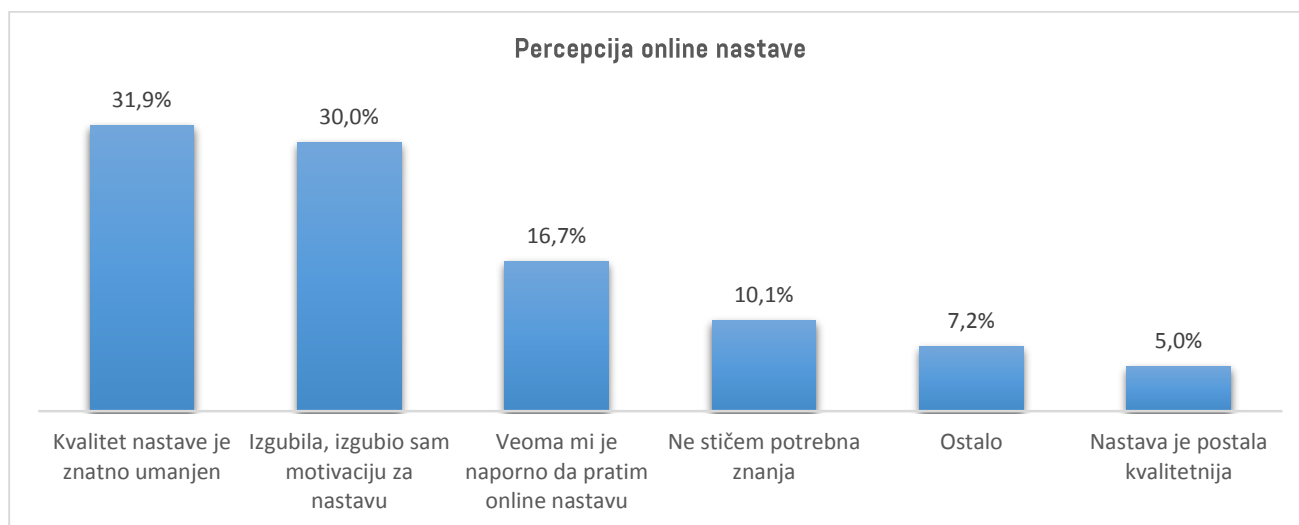
Tabela 1. Status zaposlenosti mladih ljudi prije pandemije i utjecaj krize na status

Prije početka pandemije sam:	Na koji je način novonastala kriza utjecala na tvoj poslovni angažman?							
	Ništa se nije promijenilo	Radim skraćeno radno vrijeme	Povećan mi je obim posla	Privremeno sam ostala/ostao bez posla	Trajno sam ostala/ostao bez posla	Plaća mi je umanjena	Ostalo	Ne želim odgovoriti
bila uposlena / bio uposlen na ugovor o radu;	29,89%	21,84%	18,39%	10,34%	5,75%	9,20%	3,45%	1,15%
bila uposlena / bio uposlen na ugovor o djelu;	39,13%	4,35%	4,35%	21,74%	8,70%	8,70%	13,04%	
bila uposlena / bio uposlen bez bilo kakvog ugovora.	20,00%		10,00%	20,00%	40,00%		10,00%	

Činjenica je kako je online nastava predstavljala izazov na koji različiti akteri obrazovnog sistema nisu bili spremni. Poteškoće sa online nastavom bile su raznovrsne i uključivale su širok spektar izazova prvenstveno za nastavnike/ce i učenike/ce. U širem smislu izazove online nastave osjetili su i roditelji učenika/ca.

Ovakvo stanje oslikavaju i odgovori mladih na pitanja koja se tiču obrazovanja za vrijeme pandemije. Od 138 mladih, koliko ih se školovalo za vrijeme pandemije, bilo da se radi o fakultetu ili srednjoj školi, njih 31,9% mišljenja je kako je kvalitet nastave znatno umanjen. Oko 30% ih navodi kako su izgubili motivaciju za nastavu, a 16,7% izjavljuje kako im je veoma naporno pratiti online nastavu. Oko 10,1% mladih navodi kako smatra da ne stječu potrebna znanja, a onih koji smatraju da je nastava postala kvalitetnija je 5%.

Grafikon 2. Percepcija online nastave

Izvor: Fondacija Mozaik i Institut za razvoj mladih KULT

Tabela 2. Utjecaj krize na status obrazovanja

	Na koji je način novonastala kriza utjecala na tvoje obrazovanje?						
	Kvalitet nastave je znatno umanjen	Izgubila/izgubio sam motivaciju za nastavu	Veoma mi je naporno da pratim online nastavu	Ne stičem potrebna znanja	Ostalo	Nastava je postala kvalitetnija	Ne želim odgovoriti
Pohađala/pohađao fakultet	28,05%	37,80%	10,98%	9,76%	6,10%	6,10%	1,22%
Pohađala/pohađao srednju školu	37,50%	16,07%	25,00%	10,71%	7,14%	3,57%	

Prema navedenom, evidentno je da su studenti/ce za razliku od srednjoškolaca/ki statistički značajno češće navodili da su izgubili motivaciju za nastavu, 38,7% u odnosu na 16,07% srednjoškolaca/ki, dok su srednjoškolci/ke statistički češće izjavljivali da im je teže pratiti nastavu online, 25% u odnosu na 10,98% studenata/ica. Ovo su stvari na koje bi trebalo obratiti pažnju u budućnosti. Opet je bitno naglasiti da se radi o malim uzorcima, samo 56 mladih izjavljuje da su studirali, a 82 da su srednjoškolci/ke. Ipak, ovo bi mogle biti indicije za naredna istraživanja sa postavljenim pretpostavkama.

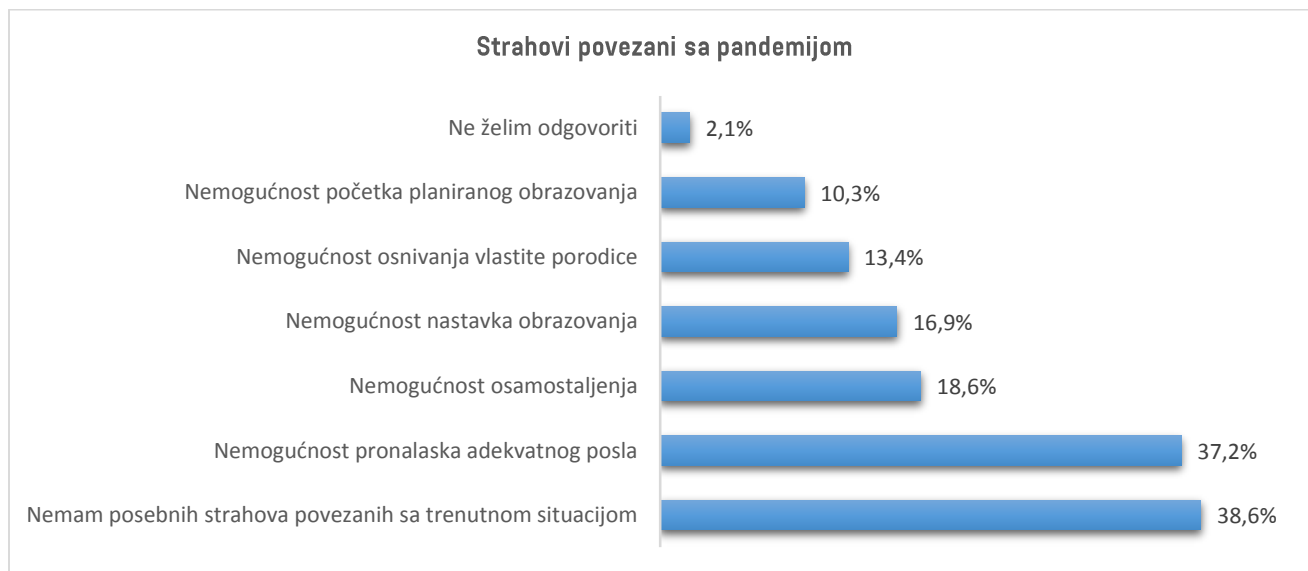
3. Zabrinutost i strahovi povezani sa pandemijom

Nemogućnost pronalaska adekvatnog posla najizraženiji je strah povezan sa situacijom pandemije, za koji oko 37% mladih navodi kako je glavni strah koji se javlja kada razmišljaju o budućnosti.

Nemogućnost osamostaljenja sljedeći je strah koji se javlja kod mladih kada razmišljaju o budućnosti, a slijede ga strah od nemogućnosti nastavka obrazovanja, strah od nemogućnosti osnivanja vlastite porodice te strah od nemogućnosti početka planiranog obrazovanja.

Ipak, najveći je broj mladih koji nemaju posebnih strahova povezanih sa pandemijom, oko 38,6%.

Grafikon 3. Strahovi povezani sa pandemijom

Izvor: Fondacija Mozaik i Institut za razvoj mladih KULT

Mladi su najviše bili zabrinuti za zdravlje bliskih osoba, a zatim za ekonomski utjecaj pandemije. Najmanje su bili zabrinuti za vlastito zdravlje, odnosno nisu se bojali zaraze virusom.

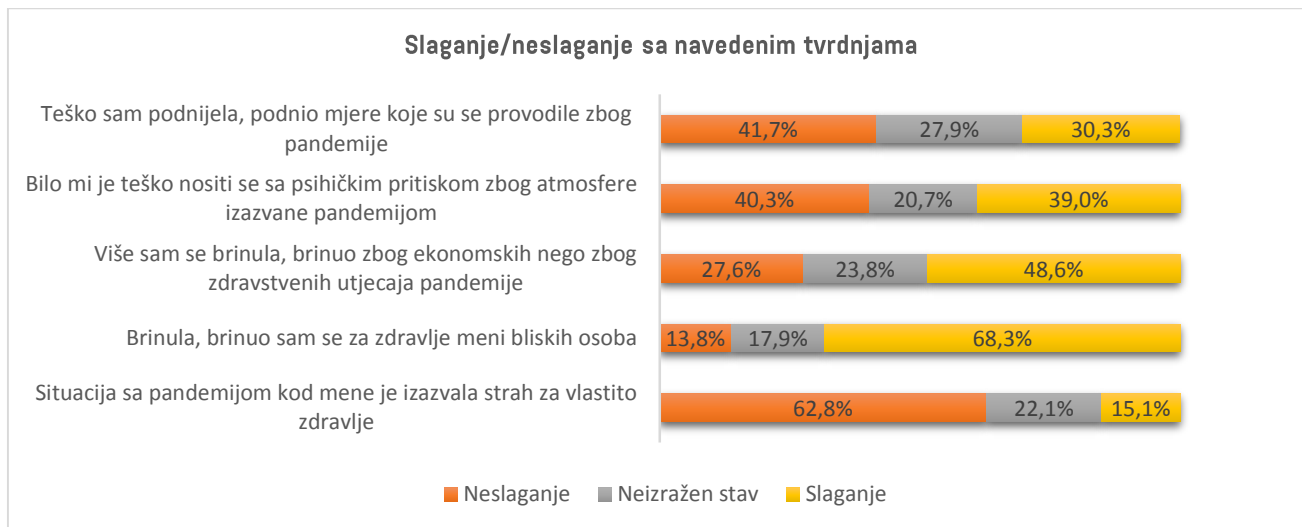
Kada je u pitanju zabrinutost povezana sa zdravstvenim aspektom pandemije, mladi se uglavnom nisu zabrinuli za vlastito zdravlje, odnosno nisu se plašili zaraze virusom. Oko 7% mladih bilo je veoma zabrinuto za vlastito zdravlje, dok je 8% onih koji su bili donekle zabrinuti za svoje zdravlje.

Također, mladi izjavljuju kako su se više zabrinuli zbog ekonomskih nego zbog zdravstvenih posljedica pandemije. Za nešto više od 48% mladih ekonomska zabrinutost veća je od zdravstvene.

Mladi su se najviše brinuli za zdravlje njima bliskih osoba, oko 68% mladih je bilo donekle ili veoma zabrinuto za zdravlje bliskih osoba.

Oko 39% mladih teško se nosilo sa psihičkim pritiskom zbog opće atmosfere izazvane pandemijom, a oko 30% mladih teško je podnosilo mjere koje su se provodile zbog pandemije (policijski sat, ograničenje kretanja i slične preventivne mjere nadležnih institucija).

Grafikon 4. Zabrinutost povezana sa pandemijom

Izvor: Fondacija Mozaik i Institut za razvoj mladih KULT

I dok oko 22% mladih navodi kako im pandemija nije donijela ništa pozitivno, ostali navode upravo suprotno te kao pozitivne promjene koje je pandemija donijela u njihove živote najčešće navode kako su proveli više vremena sa porodicom te se uspjeli posvetiti određenim poslovima ili hobijima za koje inače nisu imali dovoljno vremena (čitanje, online kursevi, kuhanje, pospremanje i slično).

Također, mladi navode kako su imali više vremena za odmor, tjelesne vježbe, boravak u prirodi, ali i za rad na sebi u smislu promišljanja o tome šta je zaista bitno u životu.

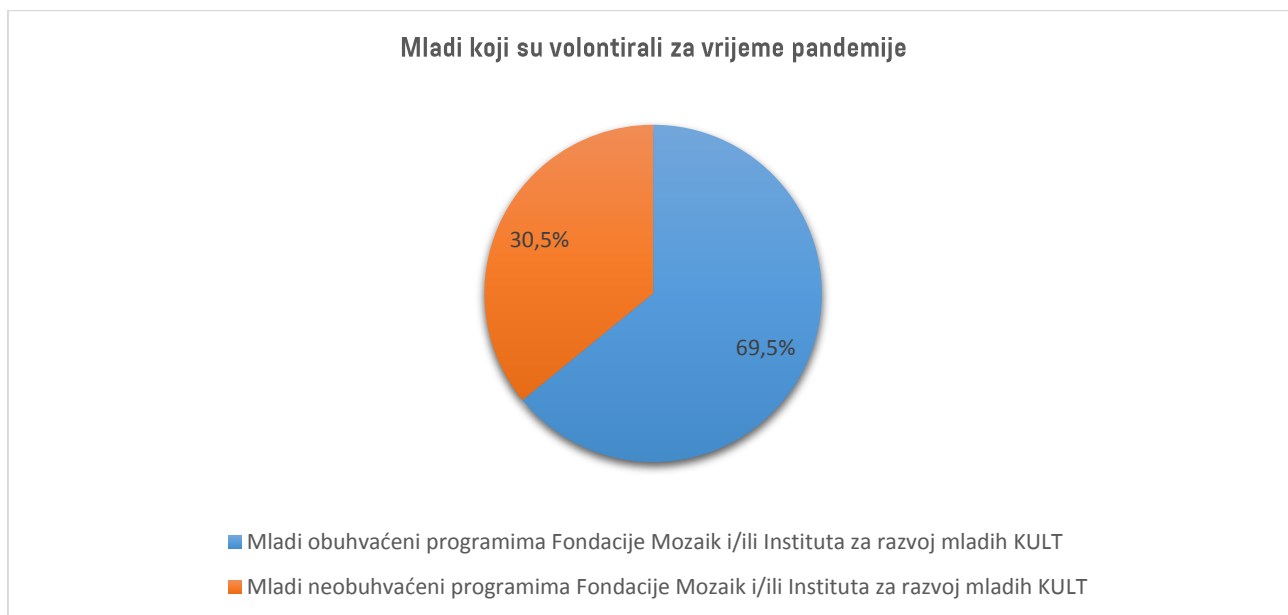
4. Volonterske aktivnosti mladih u vrijeme pandemije

Blizu polovine mladih (47,6%) za vrijeme pandemije je bilo uključeno u određene volonterske aktivnosti. Od toga je 13,1% mladih bilo uključeno u volonterske aktivnosti koje su organizirali drugi, dok je 34,5% mladih samoinicijativno pomagalo kada su vidjeli potrebu za tim. Mladih koji nisu volontirali u doba pandemije je 51,4%.

Za vrijeme volontiranja mladi su u najboljem slučaju imali osigurane putne troškove i hranu za volontiranje duže od šest sati dnevno, dok su volonterski ugovor i potvrda o volontiranju bili rijetki.

Mladi koji su bili uključeni u neke od programa Fondacije Mozaik i/ili Instituta za razvoj mladih KULT pokazuju veću sklonost ka aktivnom uključivanju u volonterske angažmane u doba pandemije. 69,5% mladih koji su bili dijelom programa Fondacije Mozaik i/ili Instituta za razvoj mladih KULT volontiralo je tokom pandemije, dok kod mladih koji nisu ranije bili uključeni u neki od programa jedne od organizacija ovaj udio iznosi 30,5%.

Grafikon 5. Volonterizam u vrijeme pandemije

Izvor: Fondacija Mozaik i Institut za razvoj mladih KULT

Pored toga, vidljiva je izražena samoinicijativa kod mladih volontera. Tako njih 72,5% od ukupnog broja mladih koji su naveli da su volontirali izjavljuje da su samoinicijativno otpočeli sa volonterskim aktivnostima tokom pandemije, a 27,5% ih izjavljuje da su ih na volonterske aktivnosti potaknule neke organizacije. To nam ukazuje na veliki broj mladih aktivnih ljudi koji nisu prepoznati niti organizacijski ili institutski uključeni u volonterizam. Sve ovo nam otvara prostora za još aktivniji angažman ka osmišljavanju programa i što većem uključivanju mladih ljudi u volonterske aktivnosti.

5. Zaključak

Pandemije, kako im u imenu stoji, pan – svi (sav) i demos (narod), predstavljaju širenje određene zarazne bolesti na ogroman broj stanovništva. Teško je predvidjeti kakve posljedice i kakav utjecaj takve pojave mogu imati i koga će najviše pogoditi. U najnovijoj pandemiji virusa COVID-19 vidjeli smo da je kao medicinska pojava najopasnija za stare, hronično bolesne ljude, dok, u medicinskom smislu, za mlade ljude ne predstavlja skoro nikakvu opasnost. Međutim, postoje drugi aspekti navedene pandemije koji pogađaju posebno mlade osobe, a tiču se poslovne aktivnosti, mogućnosti obrazovanja, slobode kretanja i drugih stvari koje direktno utječu na kvalitet života.

Tako smo u Fondaciji Mozaik zajedno sa kolegama iz Instituta za razvoj mladih KULT pokrenuli malo online istraživanje o tome na koji način i kako su mladi pogođeni stanjem izazvanim virusom COVID-19. Fokus navedenog istraživanja bio je na poslovnom angažmanu, mogućnosti školovanja i aktivizmu mladih ljudi.

U navedenom istraživanju učestvovalo je 290 mladih aktivista/kinja. Od toga ih je 120 navelo da su bili na neki način uposleni, 138 da su se školovali, a 32 ništa od navedenog.

Među mladima koji su bili u nekom radnom odnosu, 87 ih je navelo da su bili uposleni po ugovoru o radu, što je 72,5% od svih uposlenih, 23 uposleno na ugovor o djelu i samo 10 ih je bilo uposleno bez bilo kakvog ugovora.

Vidljivo je da su tokom ispitivanja učesnici/e najčešće navodili da se ništa nije promijenilo u njihovom poslovnom angažmanu, njih 30,8% daje navedenu izjavu. Nakon toga se izdvaja izjava da su trajno ili privremeno ostali bez posla, tako 22,5% ispitanika/ca koji su bili u radnom odnosu navodi da su ostali bez posla. Najpogođenija kategorija su mladi koji su radili bez bilo kakvog ugovora. Tako 60% mladih koji su imali neku vrstu poslovnog angažmana bez ugovora privremeno su ili trajno ostali bez posla. Kao najrezilijentnija kategorija u ovom pogledu izdvajaju se mladi koji su imali ugovor o radu, u navedenoj kategoriji 16,1% ispitanika/ca je navelo da su trajno ili privremeno ostali bez posla. Isto to navodi 30,4% učesnika/ca iz kategorije mladih koji su radili na ugovor o djelu. Unatoč činjenici da se radi o malom uzorku i da nije prikladno raditi statističke analize, ovaj nalaz može poslužiti kao osnova za dalje istraživanje položaja mladih ljudi koji rade bez definiranih prava. Njihov položaj u radnom svijetu je najugroženiji i zahtijeva dodatnu pažnju i aktivnosti koje bi bile usmjerene ka njima.

138 mladih je izjavilo da su prije početka pandemije pohađali srednju školu ili fakultet. 82 ispitanika/ce navela su da su pohađali fakultet, a 56 srednju školu. Pitanja koja su bila postavljena navedenoj kategoriji učesnika/ca odnosila su se na kvalitet online nastave. Čak 31,9% ispitanika/ca iz navedene kategorije izjavljuje da je kvalitet nastave opao, njih 30% izjavljuje da su izgubili motivaciju za nastavu, pri tome znatno više studenata/ica navodi da su izgubili motivaciju, 37,8% u odnosu na 16,7% srednjoškolaca/ki. Njih 16,7% navodi da im je teško pratiti nastavu, a u tome prednjače srednjoškolci/ke. Prema svemu navedenom, evidentno je da mladi ljudi generalno nisu zadovoljni online nastavom i da je neophodno učiniti još mnogo poboljšanja kako bi se to podiglo na stepenicu više. Mi ne možemo govoriti da je nezadovoljstvo prouzrokovano samo načinom na koji su im prezentirane stvari i to nije niti bila tema ispitivanja. Za to bi se trebalo uraditi zasebno istraživanje. Tek 5% ispitanika/ca navelo je da je nastava postala kvalitetnija.

U većini slučajeva mladi nisi ukazivali na posebne strahove koji bi se mogli povezati sa nastalom situacijom, tako njih 38,6% nema posebnih strahova. Međutim, 37,2% ispitanika/ca navodi prisustvo straha od nemogućnosti pronalaska adekvatnog zaposlenja, što je strah povezan sa generalnom situacijom u našoj zemlji.

Pozitivna stvar koju mladi navode, a koja se izrodila kao posljedica izolacije, jeste druženje sa porodicom, bavljenje hobijima, rad na sebi i sl.

72,5% mladih koji su učestvovali u volonterskim aktivnostima samoinicijativno je otpočelo sa njima tokom pandemije, a 27,5% ih izjavljuje da su ih na volonterske aktivnosti potaknule neke organizacije.

6. Preporuke

Posebnu pažnju usmjeriti na mlade ljude koji su u poslovnim odnosima bez ugovornog odnosa, raditi na poboljšanju njihovog stanja na tržištu rada i poslova.

Dodatno istražiti navode o nezadovoljstvu mladih ljudi online nastavom.

Na kvalitetniji način omogućiti mladima uključivanje u volonterske aktivnosti.

7. Nedostaci istraživanja

Tokom realizacije navedenog istraživanja nismo bili u mogućnosti da dođemo do većeg broja ispitanika/ca. Uzorak za istraživanje smo temeljili na bazi kontakata mladih aktivista/kinja koji su po potrebi kontaktirali svoje poznanike/ce kako bi popunili upitnik. Kontrola nad dobijenim odgovorima nije vršena, tako da se moramo osloniti na iskrenost samih učesnika/ca. Unatoč svim ograničenjima koja su jasno navedena, rezultati se mogu uzeti kao polazište za sveobuhvatnija i fokusiranija istraživanja.